

ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS ТРЕНЕРА З ВИДУ СПОРТУ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Сергій Бєлий, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

*Харківська державна академія фізичної культури
Харків, Україна*

Вступ. Розвиток цифрової економіки актуалізувало проблему цифрових компетенцій фахівців фізичної культури і спорту і, водночас, у тренерів з виду спорту виникає потреба в м'яких навичках (soft skills) [3]. Сучасні тенденції вищої педагогічної освіти вимагають від фахівця різноманітних навичок для вирішення професійних завдань, а цифровізація нашого суспільства та разом із нею швидка трансформація всіх галузей діяльності, призвела до підвищення попиту не тільки на спеціалізацію технічних навичок. На відміну від «жорстких» навичок – hard skills, які легко піддаються визначенню та виміру, у сучасних фахівців будь-якої галузі виникає потреба у «м'яких» навичках – soft skills [1].

У сучасному світі головною цінністю відтепер не є речовий продукт праці, а інформація, і якщо робочі навички з часом «старіють» та вимагають постійного вдосконалення, то soft skills будуть завжди затребувані, корисні та необхідні. Як зазначає Максимець О. «...основним, базисним компонентом soft skill є знатність до ефективних комунікацій» [2].

Формування у тренерів з виду спорту soft skills – є однією з умов ефективної фахової підготовки майбутніх фахівців галузі фізичної культури і спорту. У цьому контексті важливим є вдосконалення освітнього процесу.

Розглянемо soft skills, які необхідні тренеру з виду спорту у професійно-педагогічній діяльності для вирішення поставлених завдань чи досягнення заданого результату діяльності в умовах глобальної цифровізації суспільних процесів.

Мета дослідження: виокремити soft skills, які необхідні тренеру з виду спорту здатного розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в процесі професійної діяльності, що передбачає застосування відповідних теорій та методів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Матеріал і методи дослідження: аналіз нормативних документів, науково-методичної літератури та мережі Internet, системний аналіз, узагальнення.

Результати дослідження та їх обговорення. Згідно з Оксфордським словником, «м'які» навички – це особисті якості, які дозволяють ефективно та гармонійно взаємодіяти з іншими людьми. Як підтверджують різні соціологічні дослідження, понад 90% роботодавців вважають soft skills такими ж важливими якостями співробітника, як і його професійні навички. Тому роботодавцям важливі як професійні – «жорсткі», а й додаткові – «м'які» навички [4, 5].

Вітчизняні вчені під «м'якими» навичками розуміють групу компетентностей, що забезпечують успішну самореалізацію майбутніх фахівців у професійній діяльності. Включають навички критичного мислення, комунікації, здатності до роботи в команді, самомотивації, креативності, етичної толерантності, стресостійкості тощо [3].

Розглянемо «м'які» навички, які необхідно тренеру з виду спорту розвивати та удосконалювати в процесі фахової підготовки.

1. Комунікація та партнерство у цифровому середовищі. Як і в багатьох інших галузях, у спортивній індустрії необхідною навичкою тренера з виду спорту є вміння орієнтуватися в цифровому середовищі, використовувати різні цифрові засоби та ефективно спілкуватися та вибудовувати взаємини з різними суб'єктами навчально-тренувального процесу, включаючи медичних фахівців, менеджерів, тренерів, юристів, фінансових експертів, пресу, громадськість, уболівальників та членів сім'ї.

2. Креативне мислення та прийняття ефективних рішень. Тренер повинні швидко вміти приймати компетентні рішення, генерувати нові ідеї для вирішення завдань, абстрагуватися від стандартних моделей, об'єктивно оцінювати ситуацію, висувати та аналізувати різні альтернативні варіанти, вибирати оптимальну стратегію підготовки спортсмена. Тренер повинен бути в курсі інноваційних технологій підготовки спортсменів та розбиратися у питаннях із суміжних галузей.

3. Управління часом. Тренер, якій працює у сфері олімпійського і професійного спорту повинен навчитися ефективно керувати часом. На нього покладається організація та планування тренувань, прес-конференцій, виступів, поїздок, ігор та матчів – все це вимагає навичок управління своїм часом. Також одна з головних завдань тренера полягає в тому, щоб навчити вихованців розставити пріоритети у вимогах до свого часу.

4. Управління стресовими ситуаціями. Не всі професії є стресовими, але керівники завжди цінують фахівця, здатного впоратися зі стресовими ситуаціями. Стрес трапляється з усіма, як під час виступу чи гри, чи то підготовка до важливої зустрічі чи презентації, чи розминка перед фінальним виступом чи матчем, організація заходів чи спілкування з пресою – подолання стресових ситуацій є природним явищем у спорті. Справлятися зі станами емоційної напруги, почуттям підвищеної тривоги, невпевненості в собі, занепокоєння та зберігати спокій при управлінні стресом – важлива «м'яка» навичка для кожного тренера, яка вимагає практики.

5. Саморозвиток та вдосконалення професійної майстерності. Роботодавець завжди шукає людину, яка прагне успіху та саморозвитку. Кожний тренер, спортсмен чи гравець команди знають, що змагальні результати не завжди закінчується перемогою. Усвідомлення цього факту з часом вчить людину життєстійкості, вчить приймати невдачі – як частину життя, долати страх, приймати виклики та вчитися.

6. Командна робота. Навчитися працювати з іншими та оцінювати і визнавати таланти інших людей, які можуть сприяти досягненню спільної мети. Тренер як і всі члени команди мають знати сильні та слабкі сторони один

одного, проводити самоаналіз, обмінюватися стратегіями, обговорювати нові тактики та працювати разом для досягнення результату.

7. Лідерські та організаторські здібності. У сучасному світі ключовою є навичка багатозадачності. Тренер окрім організації тренування повинен планувати різні події, в яких можуть брати участь значна кількість людей, вести різні записи та сповіщати інших, залишатися в курсі подій та можливостей; надихати, мотивувати та керувати своїми колегами, вихованцями, делегувати повноваження, тощо. Все це є важливими навичками лідерства і розвиненими організаторськими здібностями.

Висновки. Для сучасного тренера з виду спорту «м'які» навички так само важливі, як і його професійні. Спортивна індустрія, як сфера соціально-культурної діяльності, повинна адаптуватися до сьогоденного суспільства і ринку праці. Це закликає до компетентнісного та цілісного підходу при навчанні фахівців галузі фізичної культури та спорту з акцентом на соціальні компетенції та відповідні навички. Враховуючи специфіку професійної діяльності тренера з виду спорту і з метою формування soft skills, необхідно впроваджувати в освітній процес закладу вищої освіти тренінги, майстер-класи, ділові та рольові ігри, метод кейс-стаді тощо, тобто інтерактивні методи, які сприятимуть формуванню комунікативних, лідерських, організаційних, командних навичок тощо.

Список використаної літератури.

1. Горська Г., Мельничук І. Психологічні умови розвитку Soft Skills майбутніх спеціалістів у процесі професійної підготовки. *Наукові записки. Серія: Психологія*. 2023. № 2. С. 15–22. DOI: <https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2023-2-2>
2. Максимець О. Інтерактивні методи формування Soft Skills майбутніх фахівців при вивченні мовознавчих дисциплін. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 73. Том 2. С. 340–344. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/73-2-52>
3. Плачинда Т. Формування Soft Skills у майбутніх фахівців фізичної культури та спорту як умова якісної професійної підготовки. *Освітологічний дискурс*. Вип. 2. Т. 49. С. 94–101, 2025. DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829/2025.2.9>
4. Lyle J., Cushion C. *Sport Coaching Concepts: A framework for coaching practice* (2nd ed.). London: Routledge, 2017. 368 с. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203126424>
5. Waeffler P. The importance of Soft Skills in Elite Sport Coaching With the specific perspective of coaching Olympic athletes. Research Gate: Discover the world's research. 2018. 15 p. https://www.researchgate.net/publication/335890439_The_importance_of_Soft_Skills_in_Elite_Sport_Coaching_With_the_specific_perspective_of_coaching_Olympic_athletes (accessed: 02.03.2026).